

Wereldrijk voor een dag

prof. dr. Amy Chua

Wat is het verschil tussen nazi-Duitsland en het Mongoolse Rijk? Waarom werd nazi-Duitsland, met zijn machtige leger nooit een hypermacht, en domineerde het Mongoolse, ongeletterde woestijnvolk wél achtentachtig jaar de wereld? Het sleutelwoord is tolerantie, betoogt Amy Chua, hoogleraar aan de Yale Law School, in 'Day of Empire'. Ze is een erkend expert op het gebied van internationaal zakendoen, etnische conflicten en mondialisering. Chua publiceerde eerder 'World of Fire' (2003), waarin ze beschreef hoe het opleggen van democratie en vrije markt in veel landen tot etnische haat en geweld leidt.

W

Wanneer ontstond het idee voor 'Empire for a Day'?

"In 2002 had iedereen het over de VS als een hypermacht. Dat zette me aan het denken. Hoeveel hypermachten waren er eigenlijk geweest? Dat waren er helemaal niet zoveel."

Wat is uw definitie van een hypermacht?

"Ik ga in mijn boek uit van drie voorwaarden. Het land is in een bepaalde tijdsperiode zonder enige twijfel machtiger dan zijn rivalen en is economisch of militair gezien niet duidelijk inferieur. Bovendien strekt zijn macht zich uit over zo'n groot gebied met zo'n immense bevolking dat het alle grenzen overtreft."

Historisch gezien komt u uit op zeven hypermachten: het Perzische Rijk, het Romeinse Rijk, de Tang-dynastie in China, het Mongoolse Rijk, het handelsimperium van de Nederlandse Republiek, het Britse koloniale imperium en de Verenigde Staten.

"Ja, dat waren de grootmachten die aan de definitie van een hypermacht voldeden. Toen ik me ging verdiepen in hun geschiedenis viel het me op dat ze allemaal een ideologie van tolerantie aanhingen."

De Mongoolse heerser Dzjengis Khan, stond erom bekend dat hij hele dorpen met de grond gelijk maakte en de lijken gebruikte om de greppels mee te vullen. De Perzische koning Darius sneed de oren en de neuzen van zijn vijanden af en

reeg ze vervolgens aan zijn spies. De Romeinen vermaakten zich met gladiatorspelen. Tolerantie is niet het eerste woord dat bij me opkomt.

"Waar het in mijn boek om draait is relatieve tolerantie. Het gaat om de vraag of deze samenlevingen toleranter waren dan hun concurrenten. De volkeren en individuen die ik beschrijf zijn naar onze maatstaven van mensenrechten inderdaad bepaald niet tolerant. Wanneer ik het in mijn boek heb over tolerantie dan verwijs ik naar de mate van vrijheid die individuen of groepen van verschillende etnische, religieuze, taalkundige of andere achtergrond wordt vergund om samen te leven, te participeren en vooruit te komen in de maatschappij. In de oude culturen, zoals Rome en Perzië, was deze tolerantie

de enige manier om zulke immense legers te bouwen. Als je je leger openstelt voor krijgers van diverse naties kun je uiteindelijk veel meer bereiken. De sleutel tot het leiderschap van Dzjengis Khan was het verzamelen van zoveel mogelijk talentvolle mensen om hem heen. Hij rekruteerde bijvoorbeeld buitenlandse ingenieurs en andere hoogopgeleide mensen uit China. Hij toonde respect naar degenen die loyaal aan hem waren en iedereen die op

een bepaalde manier getalenteerd was kreeg een eerlijke kans om binnen de politieke of militaire hiërarchie te worden bevorderd. Door op deze wijze zijn rijk uit te bouwen slaagde hij er zelfs in om steden als Bagdad en Moskou te veroveren."

Even onwaarschijnlijk als het ongeletterde woestijnvolk dat hegemonie bereikte is de geschiedenis van één van de andere hypermachten: de piepkleine Republiek der Zeven

"Ik geloof niet in India als hypermacht. Ze hebben nog een lange weg te gaan."

Verenigde Nederlanden die zich in de zestiende eeuw bijna van de ene op de andere dag ontwikkelde tot verreweg het rijkste en machtigste land ter wereld.

“Ja, dat is zeker een heel interessant verhaal, vooral omdat het in eerste instantie nooit de bedoeling van de Republiek was om het machtigste leger te hebben. Het ging hen om handel en commercie, en om dat doel te bereiken speelde tolerantie een hele grote rol. Veel van de toonaangevende politieke leiders van de Republiek spraken zich expliciet uit voor godsdienstvrijheid, omdat ze ervan overtuigd waren dat dat economisch voordeel zou opleveren. Ze deden alles wat in hun macht lag om de intellectuelen, de innovatieve excentriekelingen en de kapitaalcrachtigste ondernemers aan te trekken. In de Verenigde Staten denken we altijd dat we de opvolgers zijn van de Britten, maar daar denk ik heel anders over. De Republiek was absoluut de voorloper van de hypermacht Amerika. De Britten volgden meer het model van de Romeinen door andere volkeren in te lijven in één grote staat. De Verenigde Staten zijn wel degelijk ook imperialistisch geweest, maar uiteindelijk draait alles om commercie. Net als bij de Republiek het geval was. Het leuke was dat ik nog zoveel andere overeenkomsten zag. Het was zo interessant wat de andere Europeanen over de Nederlanders zeiden in die tijd.”

Ze waren niet bijzonder positief. Ze zagen ons als een stel goddeloze, vraatzuchtige, losgeslagen proleten.

(Schaterend) “Ja, en verstoken van enige vorm van cultuur. Zie je de overeenkomsten met het imago dat de gemiddelde Amerikaan tegenwoordig heeft? De hamburger etende cowboy, die nog nooit van French Cuisine heeft gehoord. Of de rijke variant: Donald Trump. In de zeventiende eeuw was de perceptie over de Nederlanders hetzelfde. Ze vonden de Hollanders kaaskoppen die teveel bier dronken, vraatzuchtig waren en losgeslagen vrouwen hadden. De vrouwen hadden in die tijd relatief veel rechten in de Republiek.”

Tussen 1689 en 1763 waren Groot-Brittannië en Frankrijk geduchte rivalen in hun poging om de wereldheerschappij van de Republiek over te nemen. Frankrijk had een groter leger, de bevolking was vier keer zo groot en ze liepen voor op de Britten in de industriële productie. Toch wonnen de Britten. Hoe kregen ze dat voor elkaar?

“Engeland kon makkelijker aan geld komen. Veel rijke en succesvolle joden uit de Republiek volgden Willem de Veroveraar toen hij koning van Engeland werd. Door de immigratiestromen verschoof de macht van de Nederlanders naar de Britten. De joden hadden de diamant-handel en de goudhandel in handen en brachten veel geld met zich mee. Zij waren destijds naar de Republiek gevlucht nadat ze door de Spanjaarden verjaagd waren. De Hugenoten waren door de Fransen verjaagd en wisten zich snel een plek in de Britse gemeenschap te veroveren. De Schotten waren door de Britten altijd zelf vervolgd, tot aan de Act of Toleration van 1689. Vanaf die tijd besloten de Engelsen de Schotten te laten integreren om zo hun loyaliteit te verkrijgen. De Engelsen hadden veel profijt van die beslissing. De Schotten leverden niet alleen mankracht voor het rijk, maar waren ook uitstekende kooplieden en leidende denkers. David Hume en Adam Smith waren Schotten. De Schotten waren ook de drijvende kracht achter de industriële revolutie van Groot-Brittannië.”

Tolerantie leverde de hypermachten in de loop der tijden veel op. Daar hadden we toch meer van op kunnen steken, zou je zeggen.

“Ik stel in mijn boek dat je als land tolerant moet zijn om een hypermacht te worden en te blijven. Het is echter ook mogelijk dat er te veel diversiteit is. Je hebt wel een bindmiddel nodig om gezamenlijke

Tekst: mr. drs. Yvonne Douwes Floor

Fotografie: Roy Beusker

waarde in een maatschappij in stand te houden. Het is dan ook de vraag in de Verenigde Staten en binnen de Europese Unie wat je met buitenlanders aanmoet die zich niet aanpassen. Zo zou iedereen Engels moeten kunnen spreken om met elkaar in gesprek te blijven. Als je bijvoorbeeld naar Miami gaat spreekt iedereen Spaans, dat roept verzet op."

U beschrijft in uw boek de gevoelens van de buitenlanders die er trots op waren als ze het Romeinse burgerschap kregen. De Romeinen hadden een bindmiddel gevonden.

"Zeker, maar ze hadden één groot voordeel. Ze waren niet democratisch. Toen zij het gebied veroverden dat nu Roemenië heet, namen ze miljoenen ponden zilver en goud in beslag. Dat was vrij productief. De situatie van de Amerikanen in Irak is wezenlijk anders. We stoppen er miljarden dollars in en wat krijgen we terug? De wereld haat ons. We leven in een heel ander tijdperk. Zelfs de meest conservatieve Republikeinen kunnen niet zeggen dat we dan de olie maar in moeten pikken. De Verenigde Staten hebben met name haat-liefdeverhoudingen met andere landen. Ook de Europeanen hebben ambivalente gevoelens jegens de Amerikanen. Ze bewonderen misschien hun muziek, hun films, en Hollywood, maar voelen ook veel wrok als het om de Amerikaanse politiek gaat."

Die houding is met name ontstaan in de afgelopen acht jaar, denk ik. Althans op zo'n grote schaal.

"Het was een acht jaar durende nachtmerrie. Na 9/11 veranderde de hele wereldopinie over de Verenigde Staten, omdat ze zich niet meer aan het internationale recht hielden en heel erg xenofobisch werden. We hebben dat met name aan de neo-conservatieven te danken en het is hun houding waartegen ik ageer in mijn boek. Hun stelling was dat we koste wat kost een hypermacht moesten blijven. Volgens mij is dat nu juist wat we absoluut niet moeten doen. Het geheim van het succes van de Verenigde Staten is juist dat we min of meer per ongeluk een hypermacht zijn geworden. Net zoals de Nederlanders destijds. Het is te vroeg om te zeggen dat de Verenigde Staten geen hypermacht meer zijn. Er heerst weer een sfeer van optimisme sinds Obama gekozen is als president."

Er wordt veel gespeculeerd over India en China als opkomende supermachten. De Singaporees Kishore Mahbubani en de Amerikaan Fareed Zakaria zien de komende periode als de eeuw van Azië. Bent u het daarmee eens?

"Ik geloof niet in India als hypermacht. Natuurlijk hebben ze de afgelopen periode in korte tijd enorm veel bereikt, maar de realiteit is dat het een ontwikkelingsland is. Tachtig procent van de populatie leeft van minder dan twee dollar per dag. Ze hebben nog een lange weg te gaan. Ze hebben hun eigen problemen met intolerantie en de laatste vijf jaar zijn er veel problemen geweest met rechtse Hindoe nationalistische partijen. En dan heb ik het nog niet eens over de problemen die de enorme corruptie in India met zich meebrengt. In de Verenigde Staten hebben we ook corruptie, maar dat valt hier totaal bij in het niet."

En China?

"Vandaag de dag is China het tegenovergestelde van een immigrantenmaatschappij. De Chinezen zijn bijzonder succesvol, maar ze willen gewoon niet meer mensen binnen hun grenzen. En ook al zouden ze dat wel willen, dan zie ik buitenlanders nog niet staan springen om naar China te emigreren. Historisch hebben we gezien dat je nooit alle intelligente en creatieve mensen binnen één etnische groep zult vinden. Zolang die situatie niet verandert zie ik ze de Verenigde

Staten niet voorbijstreven. Overigens zegt zelfs de Chinese regering dat het een immens probleem is dat China op technologisch gebied ver achterloopt. Ze zijn gewoon niet innovatief genoeg. Waar ze wel heel goed in zijn is in het namaken van buitenlandse producten."

Een ander probleem, waarover u in uw boek niet rept, is het tekort aan vrouwen door het éénkindbeleid in China.

"Ja, hun geografische disbalans is inderdaad ook een probleem. Ze importeren nu vrouwen uit Korea en Vietnam. Een raar fenomeen. Het is gewoon handel."

Hoe ziet u de rol van de Europese Unie?

"Ik zie de EU als het resultaat van haar eigen versie van strategische tolerantie. Naties worden als een magneet door de Europese Unie aangetrokken. Ze kunnen lid worden en gerespecteerde landen worden. De Amerikanen zijn er behoorlijk van onder de indruk. Zeventwintig verenigde landen met hetzelfde BNP als de Verenigde Staten. Er is echter één groot manco. De Europese Unie krijgt het nog steeds niet voor elkaar om de slimste en meest creatieve en

innovatieve individuen aan te trekken. De EU heeft wel een immigrantencultuur, maar alleen voor lidstaten. De EU heeft een groot probleem met de immigratiepolitiek. Ze kennen niet de voordelen die de Amerikanen met het immigratiebeleid hebben gehad. Veel van onze grootste economische leiders waren immigranten, zoals de oprichters van Google en het grootste gedeelte uit de Silicon Valley. Jullie hebben die voordelen niet, omdat jullie vanwege humanitaire en asielredenen met name arme immigranten aantrokken. En dan hebben jullie nog het probleem dat in ieder geval een deel van die groep niet assimileert."

Uw ouders waren er juist heel trots op dat ze deel uitmaakten van de Amerikaanse cultuur, toch?

"Ja, en dat moet ook als je immigrant bent, vind ik. Anders hoor je niet in je nieuwe land thuis. Het is een ingewikkeld probleem om enerzijds tolerant te zijn en anderzijds je eigen waarden en normen in stand te houden en niet te verliezen. Ik vind dat immigranten die de waarden en normen van het land waar ze naartoe komen niet respecteren niet kunnen blijven. Van Nederland begrijp ik bijvoorbeeld dat jullie een hele tolerante maatschappij zijn, als ik afga op de Grondwet. Het kan dus niet zo zijn dat immigranten vervolgens maar één godsdienst tolereren. Het wordt een probleem als hier weer een tegenbeweging uit ontstaat die zegt dat moslims niet langer meer welkom zijn in de maatschappij. De verschillende machten gaan dan tegen elkaar aan schoppen en dan beland je in een neerwaartse spiraal. Ik denk dat een deel van de oplossing is om alles bespreekbaar te houden. Eén van de redenen van de opkomst van ultrarechtse partijen is het feit dat het zo lang politiek incorrect was om het probleem aan te kaarten. Je kon helemaal niks meer zeggen over de islam. Ik ben een optimist. Ik denk dat tolerante, constitutionele democratieën zoals de Verenigde Staten en Nederland er wel weer bovenop komen. Na 9/11 heb ik me bij bijna iedere zet van de rechtse regering enorme zorgen gemaakt. Er zijn desastreuze beslissingen genomen in de laatste acht jaar. De verkiezing van Barack Obama tot president was een grote geruststelling. Er breken weer andere tijden aan. Ik hoop dat Obama alle problemen aankan. Het punt is natuurlijk dat als er een nieuwe terroristische aanslag komt binnen de Verenigde Staten iedereen hem de schuld zal geven."

Streeft Obama ook de status van hypermacht na?

"Hij streeft in zijn retoriek zeker niet de status van hypermacht na. Zijn buitenlandse politiek is heel weloverwogen. Hij is veel nederiger dan Bush en ik heb hem nog nooit de beruchte woorden 'spreading democracy everywhere' horen gebruiken. Hij spreekt over 'morele visie' en 'morele kracht' en zijn beleid zal er, paradoxaal genoeg, eerder toe leiden dat onze rol als hypermacht nog niet uitgespeeld is. We trekken nog steeds de beste mensen aan, zelfs Europeanen."

Zal dat de komende tijd niet minder worden door de slechte economische omstandigheden?

"Dat zou kunnen, maar ik zie vooralsnog geen alternatieven. Ik zie niet veel mensen naar China vertrekken. Naar India misschien, maar dan tijdelijk, als expats. Dat is toch een heel ander verhaal. Misschien dat Canada, Australië en wellicht ook Europa meer mensen naar zich toe weten te trekken."

U wijdt in uw boek een hoofdstuk aan nazi-Duitsland en keizerlijk Japan, alhoewel ze duidelijk haaks staan op alle hypermachten die u noemt in uw boek.

"Dat klopt. Ze zijn compleet het tegenovergestelde van de hypermachten en hun tolerante benadering naar andere volkeren. Ze zijn een fascinerend voorbeeld van twee grote opkomende machten die hun doelen volkomen voorbijstreven door hun intolerantie en haat naar andere bevolkingsgroepen. Nazi Duitsland heeft zichzelf bijvoorbeeld enorm in de voet geschoten door briljante wetenschappers als Einstein te laten gaan. Dat heeft de geschiedenis behoorlijk beïnvloed. Wat me ook vreselijk verbaasd heeft is de houding van de nazi's naar de bevolking toe toen ze de Oekraïne en de Sovjet-Unie binnenvielen. Ze hadden daar hun macht enorm kunnen vergroten, er waren letterlijk tientallen miljoenen mensen die zich bij de nazi's aan hadden willen sluiten. Een groot deel van hen was ook sterk antisemitisch en had dezelfde idealen. Hitler was in tegenstelling tot Dzejengis Khan echter helemaal niet geïnteresseerd in het mobiliseren van de talenten van overwonnen naties. Hij was puur uit op 'Lebensraum' en wilde de inheemse bevolking uitroeien. De Japanners deden precies hetzelfde toen ze Indonesië en Korea binnenvielen. Ze peinsden er niet over om de bevolking deel uit te laten maken van het 'menselijke kapitaal', maar werden geleid door hun geloof in 'het superieure ras' en door haat verblind. Er is nog één hele treffende anekdote over de nazi's die aantoont dat ze zich volkomen lieten leiden door rassenhaat en volledig voorbijgingen aan militaire strategieën. In de winter van 1942 werden de Duitse soldaten in de cruciale slag om Stalingrad omsingeld. Toch claimde Heinrich Himmler persoonlijk zoveel mogelijk treinen om meer joden naar de vernietigingskampen te vervoeren. Dit soort voorbeelden uit de geschiedenis toont ons toch heel duidelijk wat intolerantie teweeg kan brengen. Dat is ook de reden waarom ik 'Empire of a Day' geschreven heb. Om te laten zien dat je met tolerantie veel meer kunt bereiken." 🎓

Amy L. Chua is hoogleraar in de rechten aan de Yale Law School. Ze is gespecialiseerd in de studie van de internationale zakelijke transacties, recht en ontwikkeling, etnische conflicten en globalisering en de wet. Chua schreef twee boeken, 'Day of Empire: How hyperpowers rise to global dominance - and why they fall' (2007) en de New York Times bestseller 'World on Fire: How exporting free market femocracy breeds ethnic hatred and global instability' (2003). In mei 2009 verscheen de Nederlandse vertaling van 'Day of Empire'. Amy Chua's ouders waren academische opgeleide leden van de economisch succesvolle Chinese minderheid in de Filipijnen, voordat ze naar de Verenigde Staten emigreerden.

Chua studeerde magna cum laude met een AB in economie af aan het Harvard College in 1984. Ze behaalde haar JD cum laude in 1987 van de Harvard Law School. Chua woont in New Haven, Connecticut en is getrouwd met de Yale Law School professor Jed Rubenfeld. Ze heeft twee dochters, Sophia en Louisa.

amychua@speakersacademy.eu

Bestel dit boek bij speakersacademybookstore.nl (uitgeverij Nieuw Amsterdam, ISBN 978-90-468-0588-6) 461 pagina's Prijs: € 24,94

"Hoewel de gehele maatschappij op onverdraagzaamheid is gebaseerd, is elke vooruitgang gebaseerd op verdraagzaamheid."

— George Bernard Shaw —